**Байгунакова Айнур Сулейменовнаның**
**«8D01704 – Орыс тілі мен әдебиеті» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға ұсынылған**
**«Орыс тілі мен әдебиеті болашақ мұғалімдерінің кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыру құралы ретінде жобалық оқыту әдістері» атты диссертациялық жұмысына**

# АҢДАТПА


**Зерттеудің өзектілігі** жоғары педагогикалық білім беруді дамытудың қазіргі үрдістерімен айқындалады, олар болашақ мұғалімдерді кәсіби даярлау мазмұнының жаңаруымен, оқытудың практикалық-бағдарлы сипатының күшеюімен, білім беру ортасының цифрландырылуымен және педагогтің кәсіби құзыреттілік деңгейіне қойылатын талаптардың артуымен байланысты. Қазақстан Республикасының білім беру жүйесін жаңғырту жағдайында болашақ мұғалімдердің тек теориялық білімді меңгеруін ғана емес, сонымен қатар нақты кәсіби міндеттерді шешуге даярлығын, білім беру ортасында өнімді өзара әрекеттесе алуын, цифрлық ресурстарды қолдануын, оқу үдерісін жобалай алуын және өзінің педагогикалық қызметін рефлексивті тұрғыдан пайымдауын қамтамасыз ететін тиімді педагогикалық құралдарды іздестіру ерекше маңызға ие. Осы тұрғыда жобалық оқыту әдістері болашақ орыс тілі мен әдебиеті мұғалімдерінің кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастырудың пәрменді құралы ретінде қарастырылады.

**Тақырыптың өзектілігі** құзыреттілік тәсілге, педагогтерді кәсіби даярлауға және жобалық оқытуға арналған көптеген зерттеулердің болуына қарамастан, болашақ орыс тілі мен әдебиеті мұғалімдерінің кәсіби құзыреттіліктерін дәл жобалық іс-әрекет құралдары арқылы қалыптастыру мәселесінің жеткілікті зерттелмегендігімен күшейе түседі. Әсіресе жобалық оқыту әдістері әдістемелік, коммуникативтік, жобалық, интегративті-цифрлық және рефлексивтік құзыреттіліктерді қалыптастырудың жүйелі құралы ретінде көрініс табатын тұтас даярлау моделін әзірлеу мәселесі арнайы ғылыми пайымдауды қажет етеді.

**Зерттеу нысаны** – педагогикалық жоғары оқу орны жағдайында болашақ орыс тілі мен әдебиеті мұғалімдерін кәсіби даярлау үдерісі.

**Зерттеу пәні** – студент-филологтардың кәсіби құзыреттіліктерін жобалық оқыту әдістері арқылы қалыптастыру.

**Зерттеудің мақсаты** – жобалық оқыту әдістерін болашақ орыс тілі мен әдебиеті мұғалімдерінің кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыру құралы ретінде әзірлеу, теориялық тұрғыдан негіздеу және оның тиімділігін тәжірибелік-эксперименттік жолмен тексеру.

**Зерттеу болжамы** болашақ орыс тілі мен әдебиеті мұғалімдерін кәсіби даярлау үдерісіне жобалық оқыту әдістеріне негізделген, әдістемелік сүйемелдеумен және диагностикалық құралдармен қамтамасыз етілген авторлық модельді енгізу негізгі кәсіби құзыреттіліктердің – әдістемелік, коммуникативтік, интегративті-цифрлық, жобалық және рефлексивтік

құзыреттіліктердің – тиімді қалыптасуына ықпал етеді деген пайымға негізделеді.

Мақсатқа, зерттеу пәніне, нысанына және ұсынылған болжамға сәйкес төмендегідей **зерттеу міндеттері** қойылды:

1. Болашақ орыс тілі мен әдебиеті мұғалімдерінің кәсіби құзыреттіліктерінің мәні мен құрылымын педагогикалық қызметке қойылатын заманауи талаптар мен құзыреттіліктердің интегративтік сипатын ескере отырып теориялық тұрғыдан негіздеу.

2. Болашақ филолог-педагогтің кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастыру құралы ретінде билингвалды білім беру ортасы жағдайындағы жобалық оқыту әдістерінің педагогикалық әлеуетін айқындау және талдау.

3. Жобалық оқыту әдістеріне сүйенетін және мақсаттық, мазмұндық, үдерістік, ұйымдастырушылық және нәтижелік компоненттерді қамтитын болашақ орыс тілі мен әдебиеті мұғалімдерінің кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастырудың авторлық әдістемелік моделін әзірлеу және негіздеу.

4. Жобалық іс-әрекеттің кезеңдерін, тапсырмалар типологиясын, диагностикалық құралдарын қамтитын әдістемелік қамтамасыз етуді әзірлеу, сондай-ақ болашақ педагогтерді білім беру практикасында жобалық әдісті іске асыруға даярлау.

5. Әзірленген модельдің тиімділігін тәжірибелік-эксперименттік жолмен тексеру және болашақ орыс тілі мен әдебиеті мұғалімдерін даярлау практикасына жобалық оқыту әдістерін енгізу жөнінде ұсынымдар ұсыну.

**Зерттеудің әдіснамалық негізін** құзыреттілік, іс-әрекеттік, тұлғаға бағдарланған, акмеологиялық және антропологиялық тұғырлар құрайды. Құзыреттілік тұғыр болашақ мұғалімді даярлау мазмұнын тиімді педагогикалық қызмет үшін қажетті негізгі кәсіби құзыреттіліктерді қалыптастыру арқылы қарастыруды қамтамасыз етті. Іс-әрекеттік тұғыр студенттің белсенді ұстанымына негізделген оқытуды құруға, оның жобалау, талдау және дербес шешім қабылдау дағдыларын дамытуға мүмкіндік берді. Тұлғаға бағдарланған тұғыр білім алушылардың өзін-өзі дамытуына, кәсіби мотивациясына және даралық өсуіне жағдай жасады. Акмеологиялық тұғыр болашақ педагогтің жоғары кәсібилік деңгейіне жетуіне және өзін-өзі жүзеге асыруына бағытталған. Антропологиялық тұғыр болашақ мұғалім тұлғасының құндылықтық-мағыналық ұстанымдарын, оның рухани, мәдени және гуманистік әлеуетін ескеруге мүмкіндік берді.

**Зерттеу әдістері** өзара байланысты теориялық, практикалық, тәжірибелік-эксперименттік және математикалық-статистикалық әдістер кешенін қамтыды. Теориялық әдістерге зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми дереккөздерді талдау, синтездеу, салыстыру және жүйелеу, сондай-ақ кәсіби даярлауды модельдеу мен құзыреттіліктердің құрылымы мен мазмұнын айқындау жатқызылды. Практикалық әдістер бақылау, ақпарат жинау, сауалнама, диагностикалық тапсырмалар, құзыретті бағалау және студенттердің өзін-өзі бағалауы арқылы көрініс тапты. Тәжірибелік-эксперименттік әдістер педагогикалық зерттеудің айқындаушы, қалыптастырушы және бақылау кезеңдерін қамтыды. Математикалық-

статистикалық әдістер эксперимент нәтижелерін сандық тұрғыдан түсіндіру, салыстырмалы талдау жасау және деректерді кестелер мен диаграммалар түрінде көрнекілеу үшін қолданылды.

**Қорғауға ұсынылатын қағидалар:**

1. Болашақ орыс тілі мен әдебиеті мұғалімінің кәсіби құзыреттіліктері қазіргі білім беру жүйесі жағдайында дербес әрі нәтижелі педагогикалық қызметке даярлығын қамтамасыз ететін әдістемелік, коммуникативтік, жобалық, интегративті-цифрлық және рефлексивтік құрамдастарды қамтитын интегративтік құрылым болып табылады.

2. Жобалық оқыту әдістері кәсіби құзыреттіліктерді қалыптастыруда жоғары педагогикалық әлеуетке ие, өйткені олар студенттердің ойлау белсенділігін арттыруға, сыни ойлауын, креативтілігін, командада жұмыс істеу дағдыларын және билингвалды ортада шешімдерді өз бетінше іздеуін дамытуға ықпал етеді.

3. Жобалық әдіс негізінде әзірленген кәсіби құзыреттіліктерді қалыптастырудың авторлық моделі өзара байланысты мақсаттық, мазмұндық, үдерістік, ұйымдастырушылық және нәтижелік компоненттерді қамтиды және кәсіби даярлаудың тұтастығын, жүйелілігін және практикалық бағыттылығын қамтамасыз етеді.

4. Модель аясындағы жобалық іс-әрекетті әдістемелік қамтамасыз ету көпдеңгейлі тапсырмаларды, іске асырудың кезеңділігін, цифрлық құралдарды және диагностикалық материалдарды қамтиды, бұл болашақ мұғалімдерге білім беру практикасында жобалық әдістерді тиімді қолдануға мүмкіндік береді.

5. Жобалық оқыту әдістері әзірленген модельді жүзеге асыру жағдайында болашақ орыс тілі мен әдебиеті мұғалімдерінің кәсіби құзыреттіліктерін қалыптастырудың тиімді құралы болып табылады. Бұл тәжірибелік-эксперименттік жұмыс нәтижелерімен және эксперименттік топ студенттерінің кәсіби құзыреттіліктерінің қалыптасу деңгейінің статистикалық тұрғыдан мәнді жоғарылауымен расталады.

**Зерттеудің ғылыми жаңалығы** жұмыста болашақ орыс тілі мен әдебиеті мұғалімінің кәсіби құзыреттілігін жобалық оқыту және билингвалды білім беру ортасы контексінде түсіну нақтыланғандығында; бес негізгі кәсіби құзыреттілік – әдістемелік, коммуникативтік, жобалық, интегративті-цифрлық және рефлексивтік – айқындалып, ғылыми тұрғыдан негізделгендігінде. Құзыреттілік, іс-әрекеттік, тұлғаға бағдарланған, акмеологиялық және антропологиялық тұғырларды жобалық әдіспен ықпалдастыруға негізделген кәсіби құзыреттіліктерді қалыптастырудың авторлық моделі әзірленді. Тапсырмалар типологиясын, диагностикалық құралдарды және бағалау жүйесін қамтитын жобалық іс-әрекетті әдістемелік қамтамасыз ету жасалып, ұсынылған модельдің педагогикалық жоғары оқу орны жағдайындағы тиімділігі тәжірибелік жолмен дәлелденді.

**Зерттеудің теориялық маңыздылығы** болашақ орыс тілі мен әдебиеті мұғалімдерін кәсіби даярлау жүйесінде жобалық оқыту әдістерінің мүмкіндіктері туралы ғылыми-педагогикалық түсініктерді кеңейту және

тереңдету болып табылады. Жұмыста болашақ гуманитарлық бағыттағы педагогтің кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың теориялық-әдіснамалық негіздері нақтыланды, жобалық оқытудың құзыреттілік тәсілді іске асыру құралы ретіндегі әлеуеті ашылды, жобалық іс-әрекетті қазіргі педагогикалық білім беру міндеттерімен ықпалдастырудың қажеттілігі негізделді. Теориялық талдау жобалық әдістердің болашақ мұғалімнің метапәндік және кәсіби сапаларын, соның ішінде сыни ойлауын, коммуникативтілігін, зерттеушілік белсенділігін және цифрлық сауаттылығын дамытуда елеулі ресурсқа ие екенін көрсетті. Зерттеу материалдары педагог кадрларды даярлаудың құзыреттілікке бағдарланған модельдерін одан әрі зерделеуге теориялық негіз қалайды.

**Зерттеудің практикалық маңыздылығы** оның нәтижелерін педагогикалық жоғары оқу орындарының білім беру үдерісіне, оқу бағдарламаларын, әдістемелік кешендерді, арнайы курстар мен практикумдарды әзірлеуде, сондай-ақ педагогтердің біліктілігін арттыру жүйесінде енгізу мүмкіндігімен айқындалады. Зерттеу барысында әдістемелік материалдар, жобалық тапсырмалар, диагностикалық құралдар және студенттердің жобалық іс-әрекетін сүйемелдеу жөніндегі ұсынымдар әзірленді. Нақты педагогикалық жағдаяттарға, билингвалды контекске, сыни ойлауды, рефлексияны, шығармашылық өзара әрекеттесуді және кәсіби өзіндік сәйкестендіруді дамытуға бағдарланған ойындық және кейстік сипаттағы жобалық тапсырмалар жасалды. Қазақстандық жоғары оқу орнының білім беру ортасына және болашақ орыс тілі мен әдебиеті мұғалімдерін даярлау ерекшеліктеріне бейімделген тақырыптық жобалар топтамасы дайындалды. Жұмыстың практикалық маңыздылығы сондай-ақ әзірленген модельді жоғары оқу орнындағы педагогикалық даярлау жүйесінде бейімделген заманауи құрал ретінде пайдалану мүмкіндігімен байланысты.

**Зерттеу нәтижелерінің апробациясы** 2024 жылғы қыркүйек пен 2026 жылғы мамыр аралығында әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің PhD докоранттарының ғылыми-әдістемелік семинарларында және Орыс тілі мен әлем әдебиеті кафедрасының отырыстарында жүзеге асырылды. Диссертациялық зерттеу тақырыбы бойынша 9 ғылыми еңбек жарияланды, олардың ішінде 1 мақала Scopus және WoS халықаралық дерекқорларында индекстелетін басылымда, 3 мақала ҚР Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті ұсынған журналдарда, 5 жарияланым халықаралық ғылыми-практикалық конференциялар материалдарында жарық көрді.

Scopus халықаралық дерекқорына кіретін журналдағы мақала:

1. Anthropological Approach to Project Activities for the Professional Identity Formation of a Teacher in a Bilingual Environment // J. Sib. Fed. Univ. Humanit. soc. sci. – 2025. – 18(9). – P. 1718–1731.

ҚР Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті ұсынған тізбеге енетін журналдардағы мақалалар:

1. Жобалық іс-әрекет білім беру үдерісіндегі мұғалім мен оқушының серіктестік өзара әрекеттесуінің негізі ретінде // Вестник КазНПУ имени Абая. Серия «Педагогические науки». – 2025. – Т. 86. – № 2. – 266–276 бб.

2. Орыс тілі мен әдебиеті мұғалімінің негізгі құзыреттері табысты оқытудың негізі ретінде // Eurasian Journal of Philology Science and Education. – 2026. – 201(1).

3. Gamification and Interactive Learning in Secondary and Higher Education in Kazakhstan // Higher Education in Kazakhstan. – 2026. – № 1(53). – 89–105 бб.

Халықаралық конференциялар материалдарындағы мақалалар:

1. Болашақ мұғалімдердің пәнаралық құзыреттіліктерін дамытудағы жобалық іс-әрекеттің рөлі // Взаимодействие науки и общества: язык, инновации, культура. – Алматы, 2024.

2. Қазақстан жоғары мектебіндегі жобалық оқытудың цифрлық трансформациясының перспективалары // Вестник науки. – 2025. – Т. 3. – № 4(85). – 378–391 бб.

3. The Main Aspects of Teacher’s Professional Competence // NJD-iScience. – 2025. – № 148. – P. 50–53.

4. Асель Омардың «Жаңбыр» әңгімесі болашақ орыс тілі мен әдебиеті мұғалімдерін жобалық оқытуда // Современная казахстанская проза: ведущие тенденции, новые имена, перспективы изучения. – Алматы, 2025.

5. Цифрлық білім беру ортасы жағдайында студенттердің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру факторы ретіндегі жобалық оқыту әдістері // «Ғылым мен білім берудегі Digital Humanities: гуманитарлық білімнің цифрлық трансформациясының үрдістері мен перспективалары» халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары. 23–24 сәуір 2026 ж. – Алматы, Қазақстан. – 51–54 б.

**Зерттеу жұмысының құрылымы** кіріспеден, үш бөлімнен, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімі мен қосымшалардан тұрады.